

ÚTMUTATÓ AZ UROBOROSZ ETETÉSÉHEZ

Úgy tűnik, elkerülhetetlen, hogy be ne költözzünk idegen terekbe. Érintetlen teret nem találni. A bölcsőtől a koporsóig egyet se.

Az olyan személyes és meghitt tér is, amilyen a szülői ház (esetemben a pompás Aradski-palota az ablakán betóduló tisztai iszapillattal) nyilvánossá tehető. A lerombolt épület helyét nem oly rég a zentai csata emlékműve foglalta el. Felesleges hangsúlyozni, hogy az Aradskiék egykori albérlői ma teljes joggal érzik magukat legyőzöttek. A nevezetes ütközet időben, térben messze megelőzi a névtelen helybéliket.

Régész fiam vigasztal. Azt mondja, minden viszonylagos: az archeológusok legjobban az antik szemétkerakóknak örülnek. Itt, egyetlen helyen, akárha tálcán nyújtanák, megtalálni, mit is ettek és mit is ittak a néhaiak, milyen edényeik és bútoraik voltak, mihez milyen anyagot használtak. Az ékszer legjobb lelőhelye pedig a régi sírgödör... De én annyira szeretem a régi gyűrűket! Fiam figyelmeztet, ez így nincsen rendben. Minél régibb egy gyűrű, annál valószínűbb, hogy holt ember ujjáról húzták le, hogy sírbeli lelet (elkerülte a talajmunkát felügyelő régész figyelmét). A szakma íratlan szabálya szerint a gyűrűt értéktelenné kell tenni, át kell vágni. Ezzel az apró, személyes uroborosz szájából kitépik a farkát.

Erről jutott eszembe, második otthonunkat apám saját kezűleg emelte egy illegálisan rakott szemétdombon a zsinagóga közelében (miközben ásott, az egykori szemlélők azt latolgatták, mit keres majd épp itt egy trafik). A kis kert talaja eső után egzotikus mintával teli porceláncserepeket vetett ki. Kislányként nagy kedvvel nézegettem ezeket a titokzatos hírhozókat. A trafik-ház pedig a föld alatti erők munkájának (és a rossz alapozásnak) köszönhetően, akár egy szív, úgy hasadt ketté.

A zsinagógát mi, ötvenes évekbeli kölykök laktuk be. A nagy szakrális terem rendeltetése megváltozott: a Partizan sportegyesület edzőterme lett. Az öltöző egy rejtett zugba került, onnan futottak elő a fekete tornadresseszekbe bújt aszténias lányok, akik ártatlan mozdulatokkal (ki-belélegzés, pipiskedni, pipiskedni!) rótták le kegyeletüket az elúzótt lakók emléke előtt. A zsinagóga tornaszőnyegein a jövő olimpiai bajnokai edzettek: Zenta ontani kezdte a híres birkózókat.

A harmadik ház, amelyben már harminc éve élünk, egy nagyobb, időközben feledésbe merült gazdaház szárnya. A három egymásba nyíló helyiséget az ideköltöző tanítóknak bérelték egy álló évszázadon át. Valóságos kis remeteszállás. A fiamnak megint van hozzáfűznivalója. Éjjel hangokra ébred. Meghatározhatatlan morajlást hall. Meg halk léptek zaját. És kacajt. A házunknak saját kísértetei vannak! A fiam szobájában, szobája zugában gyülekeznek. Világosan hallani őket. Ráadásul a fiam sokszor ébred bevert orral. Párnáján vérnyomok.

Első munkahelyem a városi levéltárban, a péterváradai várban volt. Rosszullétüket a viselős fiatal levéltáros nők már akkor is a falakon sétálva enyhítették. Nem gondoltak uniformisokra, eszük ágába se jutott. Aztán a tartományi levéltárba, az újvidéki halpiac peremére, egy egykori börtönépületbe kerültem. És a külső pompa ellenére nem tudtam leküzdeni a benyomást, hogy egy börtönben, egy magas mennyezetű magánzárkában ülök. Főleg a vécékben volt kínos. Valaki visszaütött, épp úgy, mint a fiam szobájában.

Nincs meghittebb menedékünk a háznál, legyen bár otthon vagy munkahely (ahol életünk kétharmadát töltjük), az épületek mégsem illeszkednek pontosan ránk, sőt arra is képesek, hogy láthatatlan rossz szabásuk mentén gyötörjék a testünk.

Lehetséges-e esetleg még ennél is közvetlenebb megérintése az idegennek? De még mennyire! Például a használtruha-boltokba vezető öltözködési szokások révén. Az „alig használt” irányába, mint nyilvánvalóvá vált, felettebb törvényszerű elkalandozás. Az ócskapiacra, ahol régen zsidáruval kereskedtek, azért mégse megyünk, de ott, mellette, abba a kedves kis boltba, miért is ne. A menstruációs vérfoltok, a többnyire fatális közlekedési balesetek bélyegei sem zavarnak minket. Meghatározó az idegen birtokbavétele, mint valami mindig győzedelmes, pozitív, önigazolozó mozzanat. Nem számít, hogy nem sokra rá kitérnek a molyrágta lyukak, hogy a melegítő, amelyet egy (amúgy nyugati) fenék már kinyújtott, holnap leleplez minket. Ezért is van, hogy ezt az áztatást kilóra mérik.

És mit mondjunk más férjéről és más feleségéről, a már régen elfoglalt és kimarjult testzugok birtokbavételéről? A szenvedély vak és kritikátlan. Az ember hódítani szeret, kifogást mindig talál. Nem oly régen benem is feltámadt ez a szenvedély. No nem a házasságtörésé, arra már késő. Inkább az örökbefogadásé. A kisajátításé. Régi órákat gyűjtök, és ami ebben a legfurcsább, hordom is azokat. Azokkal a szíjakkal, amelyek éveken át ismeretlen férfiak csuklóját övezték. Titokzatos, tetszetős fémkapszulák, láncsal vagy anélkül, amelyeket zsebeim sötétjébe temetek. Teszem ezt valódi tulajdonosuk helyett, akinek a neve a fedélbelsőbe van vésve. Egy régen megboldogult postamester, egy állomásfőnök, egy világutazó vagy egy parkett-táncos helyett... Napvilágra csak egy rövid, ideges pillanatra kerülnek, megterhelve státuszszimbólumi mivoltukkal. Mennyi idő maradt hátra? Az országgyűlés kezdetéig, a Szegedre tartó hajó indulásáig, az Orient Expressz érkezéséig, az őszülő századosné asszonnyal való légyottig. Tik-tak, tik-tak. Ez az az ismerős, finom, szabályos hang, amely-

Závada Péter

ÁTMENETI RENDEK

Beszélik még, hogy csak egy anticiklon.
Te úgy látod, tavasz, tartós derű.
Már dolgozik valami andalítóan
Friss, vegetációrítusszerű
A természetben. Egy „tragikus” ritmus,
Hogy most a Nap egy álhalál után
Majd föltámad, mint Ámon-Ré vagy Krisztus,
S legyőzi a sötétet Újbudán.
De mindezek csak átmeneti rendek.
A konyhában hétről hétre kiég
Egy villanykörte. Újat kéne vened.
Közértbe mész, s már nem tudod, miért.
Süt a tavasz a körút menti fákról,
Szél borzolja a fürtös lombokat,
Mint nők haját egy roppant ventilátor,
S nem marad belül semmi gondolat.
Egy tócsa vagy csak. Fölszárít az orkán.
Csészényi tea – halkan párologsz.
Felhő leszel, vízgőz az Úrnak jobbján.
A földre hullasz, mint a záporok.

lyel megszólítanak ezek a gyógyíthatatlanul nyomorult tárgyak. Alig hallható hívószó, amelyre (a magányos fetisizták kivételével) senki nem válaszol.

Gyűjteményemben régi, és természetesen szintén idegen emlékkönyvek, rózsafüzérek, húsvéti és karácsonyi üdvözlőlapok, levelek is találhatóak... A jugónk több mint húsz éves, az előző tulajdonos jól megvigyázta...

És egy vallomás a végére. Igen nehezen válok meg tárgyaimtól, még a legjelentéktlenebbektől is, amilyen pl. egy ceruzacsonk. De ez jellemzi a szüzeket, akik, ugye, kissé fősvények is. Emlékszem, egy régi nyaraláson a szoknyám milyen jól mutatott egy másik lányon. Viszonzásul én meg magamra öltöttem az övét, és megkérdeztem, hogy áll rajtam. A válasz nem volt eléggé meggyőző ahhoz, hogy a cserébe belemenjek.

BESZÉDES István fordítása